

УДК 027(477.8)

Н.Е.Кунанець

Вплив бібліотек монастирів на розвиток соціальних комунікацій західноукраїнських земель

У статті розглянуті основні тенденції розвитку соціокомунікативних зв'язків за участю бібліотек монастирів. Саме монастирським бібліотекам вдалося сформувати процеси соціального комунікування, бути своєрідними центрами духовності, виконували роль індикатора суспільно-політичного та духовного розвитку регіону, здійснюючи постійний прямий чи опосередкований вплив на події і процеси, що у ньому відбувалися. Бібліотеки монастирів впродовж тривалого часу впливали на національний устрій, формування науково-культурного потенціалу, громадської думки.

Ключові слова: монастир, бібліотека, соціальні комунікації, західноукраїнські землі, книги.

Духовне відродження України, потреба реконструкції сторінок національної історії спонукали до переосмислення діяльності таких могутніх і впливових інститутів минулого, як монастирі, незважаючи на їх конфесійну належність, орієнтуючись лише на їхню соціальну функцію. З перших років свого становлення монастирі органічно інтегрувалися у соціально-комунікаційні процеси, активно впливаючи на релігійне, культурне, соціальне, економічне і політичне життя регіону. Їхня культурна місія зумовлена гуртуванням у них освічених людей, заснування при монастирях скрипторіїв, друкарень, бібліотек та шкіл.

Монастирі різних конфесій сформувалися як релігійні соціальні інститути, що скеровували діяльність на реалізацію ідеї досконалого християнського життя, постійно розвивалися. В Україні їх функціональність формувалася не лише уставами чернецтва чи певними формами організації чернечого життя, а й розвитком соціально-комунікаційних процесів у суспільстві. Це зумовлювало перетворення монастирів у центри освіти, мистецтва, соціального впливу та опіки, активних учасників політичного, економічного, соціального та культурного життя краю. Монастирські богословські школи створювали передумови сучасної університетської освіти.

Мета статті розглянути основні тенденції розвитку соціокомунікативних зв'язків за участю бібліотек монастирів.

Діяльність бібліотек поодиноких монастирів досліджувала значна кількість науковців, серед яких І.Огієнко¹, С.Мудрий², М.Косак³, І.Крип'якевич⁴, М.Голубець⁵, М.Ваврик⁶ та ін., проте роль монастирських бібліотек в соціокомунікативних процесах не аналізувалася. Найбільшою є кількість праць, що стосуються дослідження бібліотек василіанських монастирів, оскільки це був найпоширеніший чин на теренах західних областей. Дослідження монастирів чину оо. Василіан започатковане самими отцями-василіанами. Із середини XIX ст. розпочато укладення історичних каталогів ЧСБВ у Галичині, зокрема у 1867 р.

з'явилася праця М.Коссака (ЧСВВ), у якій консолідовано розрізнені відомості про функціонування на теренах Перемишльської єпархії 106 монастирів⁷. Можна сміливо стверджувати, що у них у всіх обов'язково була бібліотека. Ю.Никорович (ЧСВВ) у 1879 р. уклав каталог, що подавав відомості вже про 160 монастирів⁸. Аналітично опрацювавши наявні на той час відомості, І.Крип'якевич⁹ спростував існування деяких інституцій. У низці праць його сучасників, серед яких М.Голубець¹⁰ та Р.Лукань (ЧСВВ)¹¹, подані доповнені відомості. Залученням значного архівного матеріалу у монографічне дослідження М.Голубця про Лаврівський монастир надало значної ваги його праці¹². Бібліографічну історію василіанських монастирів уклав М.Ваврик¹³, залучивши велику кількість невідомих джерел із Ватиканського архіву та завершивши укладення каталогу монастирів. Отець-василіанин Й.Скрутень приділив багато уваги вивченню рукописної спадщини василіанських бібліотек¹⁴. І.Луб проаналізував монастирські пом'ятники¹⁵. Вагомий доробок у Р.Луканя, який, перейнявши ідеєю створення "Василіанської Енциклопедії", зібрав доволі багатий бібліографічний матеріал з історії ЧСВВ, зокрема про їх бібліотеки¹⁶.

Монастирські інституції, та їх бібліотеки, що були своєрідними центрами духовності, виконували роль індикатора суспільно-політичного та духовного розвитку регіону, здійснюючи постійний прямиий чи опосередкований вплив на події і процеси, що у ньому відбувалися. Бібліотеки монастирів впродовж тривалого часу впливали на національний устрій, формування науково-культурного потенціалу, громадської думки. Незважаючи на декларування статусу ізольованої інституції, бібліотеки монастирських обителів задавали тон у відродженні та формуванні національної пам'яті, в еволюційних змінах соціально-комунікаційних складових суспільства – письменництва, перекладацької справи, літописання, освіти, книгодрукування тощо. Саме при бібліотеках монастирів гуртувався впродовж багатьох років інтелектуальний потенціал, що складався із церковних, громадських та культурних діячів. Без цієї важливої соціально-комунікаційної складової було б неможливе національне відродження, розвиток вітчизняної культури, визначення напрямку церковної політики.

Тут доречно згадати розпочату у 1882 р. Добромилівську реформу, завдяки якій при монастирях було створено низку шкіл, відкрито друкарні, що сприяло активному входженню їх бібліотек в систему передачі інформації у просторі та часі. Цей процес поступово активізувався до кінця XIX ст.

Монастирські бібліотеки століттями збирали результати інтелектуальної діяльності людства. Це надає значущості монастирським бібліотекам як соціальним інститутам, які концентрували духовну спадщину століттями, а у XI–XIV ст. були важливими центрами переписування книг. М.І.Слуховський вважає: "Книгописання по суті не відрізнялося від інших феодальних ремесел. І в економічному, і в правовому сенсі робота монастирського переписувача була абсолютно однаковою з роботою інших монахів: одні борошно мололи, інші хліб пекли, треті ікони малювали, четверті обробляли город, а ось деякі множили монастирську бібліотеку і навіть продавали свою продукцію книгописання на

приватному ринку. Крім ідеологічного характеру, ця праця, таким чином, нічим не відрізнялася від інших видів праці у феодальному господарстві¹⁷. Пізніше розпочалося заснування при монастирях друкарень. Що також долучило їх до процесу книгорозповсюдження, а у бібліотеках накопичувалися плоди їх діяльності. Біля джерел заснування соціальних комунікацій як наукової галузі стояли також стояли святі отці, які на урочистому голосуванні Другого Ватиканського Собору 4 грудня 1963 року в присутності Папи Івана XXIII прийняли Декрет Другого Ватиканського Собору про засоби соціальних комунікацій, тобто вперше застосували цей термін¹⁸.

Іван Огієнко переконає, що майже в кожному населеному пункті українських земель існував монастир, у деяких місцевостях навіть більше¹⁹. Зростанню кількості монастирів насамперед сприяв общинний чернечий поділ за статтю на чоловічі та жіночі. Саме ці осередки сприяли розвитку комунікативних процесів в суспільстві, поширенню грамотності та просвітництва.

Густа мережа монастирів забезпечувала охоплення широких територій. Один із перших галицьких дослідників монастирів А.Петрушевич ще наприкінці XIX ст. налічив у Галичині близько 160 середньовічних монастирів²⁰. Згодом на початку XX ст. І.Крип'якевич подає відомості про 346 монастирських осель, які існували у XI–XV ст.²¹ Наприкінці XX ст. професор С.Мудрий, спираючись на відомості історика Р.Луканя, твердив про існування на галицьких землях 374 монастирів. Із них у Львівській єпархії автор нараховує 145 чернечих осель, Перемишльській – 165, Станіславівській – 64 монастирі²². Але очевидно, що наведена чисельність є неповною, оскільки частина невеликих та бідних середньовічних монастирів не користувалися жодними правами, привілеями і, як наголошує С.Мудрий, підпорядковувалися лише місцевим єпархіям²³. Багато монастирів на західноукраїнських землях тривалий період існували без статутів і фактично жили своїм власним общинним чернечим життям²⁴, інколи підпорядковуючись світській владі титора або єпархіального священика.

За даними 1943 р., з урахуванням Мукачівської і Пряшівської єпархій та Лемківської апостольської адміністрації на західноукраїнських землях діяло 4488 церков і каплиць, 203 монастирі, богословська академія, п'ять духовних семінарій, у яких було 2987 священиків, 1610 монахів і монахинь, 540 богословів, 35 видавництв. Не викликає сумніву, що переважна більшість цих установ опікувалася бібліотеками, які вирізнялися обсягом фондів і лише частково тематичним складом фондів. Сьогодні дослідження фондів цих бібліотек привертає увагу все більшої кількості дослідників, хоча вивчення їх діяльності відбувається у кількох площинах.

У XI–XVII ст. провідна роль бібліотек монастирів у формуванні писемної культури була зумовлена активним інтегруванням самих обителів, і церкви загалом, у соціально-комунікативний простір регіону, впливаючи не лише на релігійне, а й на соціально-політичне, національне і культурне життя в Україні. На бібліотеках монастирів позначилися усі етапи історичного розвитку регіону, оскільки ці інституції були осередками духовної культури, а їх бібліотеки – схови-

щем соціальної пам'яті суспільства, тобто становили книжково-документну базу, якою закріплювався розвиток усіх галузей побутування суспільства, в такий спосіб досягаючи не лише культурного, але й певного економічного значення. Бібліотеки були пов'язані спочатку з переписуванням книг, а потім – з друкарством. Інколи бібліотеки уособлювали в собі освітній заклад та книжкову майстерню. Бібліотеки монастирів та соборів були певним лакмусовим папірцем історичного та культурного розвитку суспільства, оскільки занепадали на важких етапах суспільного життя і воскресали під час культурного піднесення держави, органічно виконуючи вагому соціально-комунікаційну роль. Праця багатьох поколінь монахів – охоронців книжкових скарбів – утверджувала у суспільстві культурну традицію, виховувала потяг до писемних пам'яток культури, до книжкового збирання, до поширення знань.

Безперечно, поштовою до включеності західноукраїнських монастирів у соціально комунікаційні процеси стала відносно висока концентрація тут грамотних людей, що обумовлювалася богослужбовими, богословськими, проповідницькими, місіонерськими потребами, ширшими можливостями ченців щодо навчання, вчення мови, перекладацької справи, читання літератури, зокрема полемічної, публіцистики, а також переписування книг, книгодрукування, гравірування та малярство, архітектура. М.Грушевський слушно підкреслив – в Україні “раптом прокидається сильний культурний і просвітницький рух”, навколо монастирів гуртуються літературні, освітні, наукові, мистецькі сили. Сьогодні багато науковців погоджуються із думкою, що могутній національно-культурний стрибок було зроблено в значній мірі завдяки українському чернецтву. В кризових ситуаціях, перед реальною загрозою населення шукало захисту в своєму “найбільш монолітному, відмобілізованому духовному загоні – в чернцтві”²⁵.

Більшість пам'яток духовної культури пов'язана з іменами авторів та переписувачів ченців. Звичайно цьому сприяли і релігійні традиції. Т.Г.Горбаченко наголошує, що “... релігія, як і філософія, має здатність бути структуруючим ядром світогляду. Вона втручається в усі форми суспільної свідомості й у такий спосіб отримує доступ до найвіддаленіших куточків духовного життя суспільства, в тому числі і до писемної культури”²⁶, діалектика якої невід'ємна від бібліотечної культури. Проектуючи це твердження на бібліотечну справу, можна вважати, що писемна культура є підґрунтям для становлення і розвитку книжної й бібліотечної культури. Дослідниця слушно пропонує розглядати бібліотеку як її функціональну підсистему, упорядкований та ієрархізований комплекс²⁷. Проте бібліотечно-інформаційний ресурс, що накопичувався у бібліотеках монастирів, цілком можна вважати підсистемою соціальної пам'яті суспільства.

Слід зазначити, що Студійський статут, запроваджений на Русі у другій половині XI ст., який зобов'язував монастирі створювати у себе бібліотеки²⁸, скрипторії, школи, іконописні майстерні, шпиталі й інші заклади²⁹, успішно діяв і у західноукраїнському регіоні. У структуру монастирів Студійним уставом було зараховано бібліотеки, фонди яких формували ченці-бібліотекарі.

Побуває думка, що першими бібліотеками на історичних українських землях були саме монастирські книгозбірні, оскільки цьому сприяло зосередження у їх стінах учених мужів, письменників та інших творчих особистостей. Вони перетворювалися на активні соціокомунікативні осередки. Отже, чернецтво та його бібліотеки завжди відігравали важливу роль у культурно-освітньому житті населення західноукраїнського регіону. Відомості про визначні монастирські бібліотеки подає довідник, створений Ф. Радзішевським, що вийшов друком у XIX ст.³⁰, який серед монастирів, що мали доволі великі бібліотеки, подає відомості про монаші інституції оо. Василян у Бучачі, Володимирі, Дермані, Добромилі, Золочеві, Крехові, Лаврові, Любарі, Львові, Овручі, Підгірцях, Почаєві, Самборі, Холмі та ін. Доволі вагомі книгозбірні мали оо. Домінікани у Золочеві, Львові, Любарі, Луцьку, Підгірцях, Тернополі, Чорткові, Ярославі. Опікалися книгозбірнями оо. Єзуїти у Львові, Луцьку, Ярославі та оо. Бернардини у Дубні, Львові, Луцьку, Самборі, Сокалі. Складовими монаршого чину оо. Кармелітів були книгозбірні у Львові, Луцьку, Сусідівцях (поблизу Самбора), Теревовлі та оо. Францисканці, володіючи книжковими скарбами у Львові, Луцьку, Перемишлі, Сяноку. Менш численними були мережі бібліотек монастирів оо. Тринітаріїв, Реформаторів, Капучинів, Піярів, Августиніанців, місіонаріїв та ін.³¹

До XVII ст. усі монастирі діяли як автономні релігійні одиниці. Згодом вони переходили до василіянського чину, до складу якого остаточно увійшли у 1739 р.³². Ситуація з монастирями різко змінилася наприкінці XVIII ст. За йосифінськими реформами для чинності монастиря необхідними були наявні при ньому школи, шпитали, а також не менше 8 монахів³³. Переважна більшість монастирів не відповідала цим вимогам. У зв'язку з цим збереглися лише обителі, що забезпечували діяльність школи, а решту було ліквідовано.

Як вважає В. Фрис, монастирські бібліотеки “обслуговували літургійні потреби, але, крім того, вони враховували потреби шкіл, колегіумів та інших навчальних закладів, що існували при монастирях”, тобто перетворювалися на активні соціальні інституції³⁴. Джерела поповнення їхніх фондів були різноманітними, але переважними все ж були дарунки, придбання та обмін. Традиційно з ліквідацією монастиря найвагоміші здобутки, зокрема книги передавали до центрального монастиря. У період масового закриття монастирів значні масиви видань передавалися до бібліотеки Львівського університету, але, як вважає Ф. Яворський, це був золотий вік для галицьких любителів і колекціонерів, особливо львівських³⁵. У 1786 р. до Львова було звезено близько 40000 примірників, з яких найбільш цінні, рідкісні негайно потрапляли до приватних зібрань або впливових бібліотек, і в такий спосіб розпорошувалися. Очевидно у бібліотеку Львівського університету не потрапив жоден кириличний рукопис, оскільки відомо, що започаткував університетську колекцію кириличних рукописів Антон Петрушевич, подарувавши їй у 1885 р. 25 кириличних рукописних кодексів, які він придбав в монастирях Буковини та Галичини³⁶.

Отже, до 1939 р. в багатьох містечках Галичини обов'язково були монастирі, а в них формувалася бібліотека, яка інтегрувалася у соціально-комунікаційні

відносини регіону, активно впливаючи на освітні та наукові процеси. Інвентарі засвідчують, що книги у фондах бібліотек монастирів чітко розділені на дві групи: церковні та бібліотечні. До першої групи належали книги, що постійно перебували в церкві, ними користувалися при богослужінні чи для підготовки проповідей. Ця група в різних монастирях і в різний час була неоднаковою за обсягом. Монастирські бібліотеки відзначає внутрішня самобутність, вони пройшли довгий шлях культурного розвитку, який відбувався у єдиному процесі з вітчизняною культурою. Цілеспрямована праця багатьох поколінь монастирських охоронців книг утверджувала у суспільстві культурну традицію, виховувала потяг до книги, до поширення знань. Упродовж віків монастирські бібліотеки були найбільшими книжковими зібраннями, які існували на території західноукраїнських земель. Завдяки цьому до нашого часу збереглися неоціненні пам'ятки писемної культури. Слід відзначити, що діяльність кожного ордену віддзеркалювалася у складі і змісті бібліотечного фонду. На обсяг книжкового фонду монастирської книгозбірні впливав масштаб діяльності монастиря, його місце серед інших монастирів ордену цієї провінції, матеріальний стан, взаємозв'язок з меценатами.

Примітки

1. Огієнко, І. Початок друкарства в Уневі / Іван Огієнко // Ювілейний збірник НТШ у Львові в п'ятдесятіліття основи. 1873–1823. – Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1925. – С. 1-20. – (Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Т. CXLI-CXLIII).
2. Мудрий, С. По василіанських монастирях Галичини / С. Мудрий // Галицька брама. – 1999. – № 1/2 (49–50).
3. Косак, М. Монастирі Галичини (передрук праці 1867 р.) / М. Косак // Лавра. – 1999. – № 7. – С. 41–55; № 8. – С. 49-54; № 9. – С. 51-56; № 10. – С. 51-56.
4. Крип'якевич, І. Середньовічні монастирі в Галичині. Спроба каталогу (передрук праці 1930 р.) / І. Крип'якевич // Лавра. – 1999. – № 5. – С. 45-64.
5. Голубець, М. Лаврів (Історико-археологічна студія) / М. Голубець // Записки ЧСВВ. – Жовква, 1927. – Т. II, вип. 1/4. – С. 30-69, 317-335.
6. Ваврик, М. По василіанських монастирях / М. Ваврик. – Торонто, 1958. – 286 с.; Його ж. До історії василіанських капітул у Галичині в XVIII–XIX ст. / М. Ваврик // Записки ЧСВВ. – Рим, 1958. – Серія II, секція. II. – Т. 3. – С. 46-68; Його ж. Василіанські монастирі в Перемиській землі / М. Ваврик // Перемишль. Західний бастион України. Збірник матеріалів до історії Перемишля та Перемишльської землі. Під редакцією проф. Б. Загайкевича. – Нью-Йорк, Філадельфія, 1961. – С. 86-96; Його ж. Історичний нарис чернечого життя і василіанських монастирів на Бой-ківщині / М. Ваврик // Бойківщина – монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту. – Філадельфія, 1980. – С. 251-290 та ін.
7. Косак, М. Назв. праця.
8. Никорович, Ю. Церкви та монастирі Перемишля та Перемишльської єпархії (передрук праці 1879 р.) / Ю. Никорович // Лавра. – 1999. – № 11. – С. 46-55; № 12. – С. 50-54.
9. Крип'якевич, І. Середньовічні монастирі в Галичині. Спроба каталогу / І. Кри-

п'якевич // Крип'якевич І. Записки ЧСВВ / Крип'якевич І. – Жовква, 1926. – С. 70-105.

10. Голубець, М. Матеріали до каталогу василіяньських монастирів у Галичині (перевидання 1930 р.) / М. Голубець // Лавра. – 2000. – № 2. – С. 53-55.

11. Лукань, Р. Василянські монастирі в перемиському повіті / Р. Лукань // Нова Зоря. – 1938. – Ч. 30. – С. 5.

12. Голубець, М. Лаврів (Історико-археологічна студія) / М. Голубець.

13. Ваврик, М. Церковні друкарні й видання в українській Каголицькій церкві 17 ст. / М. Ваврик // Записки ЧСВВ. – Рим, 1974. – Серія II, секція II. – Т. IX. – С. 111-123; Його ж. Нововідкриті почаївські друки 18 сторіччя / М. Ваврик // Там само. – Рим, 1979. – Серія II, секція II. – Т. X. – С. 370-378; Його ж. Отець Іриней Іван Назарко (ЧСВВ) (1905–1976 рр.) та його церковно-історична письменницька спадщина / М. Ваврик // Там само. – Рим, 1979. – Серія II, секція II. – Т. X. – С. 394-404 та ін.

14. Скрутень, Й. Бібліотека Львівських ОО. Василян / Й. Скрутень // Записки ЧСВВ. – Жовква, 1923. – Т. I. – С. 161-176; Т. II. – С. 65-75.

15. Луб, І. (ЧСВВ) Лаврівський пом'яник XVII–XIX ст. / І. Луб // Записки ЧСВВ. – Львів, 1935. – Т. VI, вип. 1/2. – С. 313-317.

16. Ваврик, М. Роман Лукань ЧСВВ, як історик і бібліофіл (1907–1943) / М. Ваврик // Записки ЧСВВ. – Рим, 1956. – Серія II, секція II. – Т. 2, вип. 3/4. – С. 459-465.

17. Слуховский, М. И. Библиотечное дело в России до XVIII века / М. И. Слуховский. – М., 1968. – С. 231.

18. Різун, В. В. Зі статті “Соціальнокомунікаційний підхід у науці та галузі соціальної інженерії” / В. В. Різун. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Socialniy_pidhid.pdf. – Назва з екрану.

19. Огієнко, І. Українське монашество / Іван Огієнко (митрополит Іларіон). – К.: Наша культура і наука, 2002. – С. 83-84.

20. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника, відділ рукописів, ф. 77, од. зб. 918/101, арк. 2.

21. Крип'якевич, І. Назв. праці.

22. Мудрий, С. Назв. праця. – С. 2.

23. Там само. – С. 2-3.

24. Огієнко, І. Українське монашество / Іван Огієнко (митрополит Іларіон). – С. 83-84.

25. Історія релігії в Україні / Колодний А. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/18791206/religiyeznavstvo/ukrayinske_chernetstvo_umovah_inozemnego_panuvannya_ukrayini.

26. Горбаченко, Т. Г. Вплив християнства на становлення писемної культури Русі–України: філософсько-релігійнознавчий аспект: автореф. ... дис. д-ра філос. наук / Т. Г. Горбаченко. – К., 2002. – С. 8.

27. Там само. – С. 6.

28. Греков, Б. Д. Культура Киевской Руси / Б. Д. Греков. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1944. – С. 53.

29. Брайчевський, М. Ю. Утвердження християнства на Русі / М. Ю. Брайчевський. – К.: Наук. думка, 1988. – С. 226.

30. Radziszewski, F. Wiadomość histor.-statystyczna o znakomitych bibliotekach i archiwach publ. i prywatnych w królestwie Polskim Galicji / Porządkiem abecedowym

miejsce ułożone przez. F. Radziszewski. – Kraków: nakł. aut., 1875. – 126 s.

31. Шостак, І. Луцько-Житомирська діацезія наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. / І. Шостак. – Білий-Дунаєць; Острог, 2005. – С. 177-182. – (Бібліотека “Воляння з Волині”. – Т. 42).

32. Патрило, І. Нарис історії Василян. 1743–1889 / І. Патрило // Записки Чину Святого Василя Великого. – Рим, 1992. – С. 187.

33. Кріль, М. Суспільно-політичні процеси на Старосамбірщині (XV – друга третина XVIII ст.) / М. Кріль // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2004. – Вип. 8. – С. 191-190.

34. Фрис, В. Бібліотеки монастирів / В. Фрис // Фрис В. Історія кириличної рукописної книги в Україні X–XVIII ст. / Фрис В. – Львів: Львівський нац. ун-т ім. І.Франка, 2003. – С. 157-163.

35. Jaworski, F. Lwowskie znaki biblioteczne / F. Jaworski. – Lwow, 1907. – S. 24.

36. Фрис, В. Назв. праця.

Natalia Kunanets

Influence of the monastery libraries in the development of social communications of Western Ukraine

The article describes the main development trends of social and communicative contacts with the participation of the monastery libraries. The monastic libraries were successful to form the processes of social communication, to be the original centers of spirituality, to perform the role as indicator of socio-political and spiritual development of the region, making the permanent direct or indirect influence on the events and processes that took place in it. The monastery libraries have influenced on the national system, the formation of scientific and cultural potential and the public opinion for a long time.

Keywords: *monastery, library, social communication, West-Ukrainian lands, books.*

Н.Э.Кунанец

Влияние библиотек монастырей на развитие социальных коммуникаций западноукраинских земель

В статье рассмотрены основные тенденции развития социокоммуникативных связей при участии библиотек монастырей. Именно монастырским библиотекам удалось сформировать процессы социального общения, быть своеобразными центрами духовности, исполняя роль индикатора общественно-политического и духовного развития региона, осуществляя постоянное прямое или опосредствованное влияние на события и процессы, происходящие в нем. Библиотеки монастырей на протяжении длительного времени влияли на национальный уклад, формирование научно-культурного потенциала, общественного мнения.

Ключевые слова: *монастырь, библиотека, социальные коммуникации, западно-украинские земли, книги.*